

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PAREIGŪNŲ IR KARIŲ VALSTYBINIŲ PENSIJŲ
ĮSTATYMO 16 STRAIPSNIO 3 DALIES (2007 M. SAUSIO 18 D. REDAKCIJA) 1
PUNKTO ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI**

2013 m. vasario 22 d.

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Egidijaus Bieliūno, Tomos Birmontienės, Prano Kuonio, Gedimino Mesonio, Ramutės Ruškytės, Egidijaus Šileikio, Algirdo Taminsko, Romualdo Kęstučio Urbaičio, Dainiaus Žalimo,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53¹ straipsniais, Teismo posėdyje 2013 m. vasario 19 d. rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 102/2010 pagal pareiškėjo – Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d. redakcija) 1 punktas neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 52 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Konstitucinis Teismas

n u s t a t ė:

I

Pareiškėjo – Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymas grindžiamas šiais argumentais.

Pagal Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 1 punkte nustatytą iki 2005 m. birželio 30 d. galiojusį teisinį reguliavimą į tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti buvo įskaičiuojamas visas faktinis tarnybos laikas kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose. 2005 m. liepos 1 d. įsigaliojo pakeistas Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 1 punktas, pagal kurį į tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti įskaičiuojamas tik faktinis tarnybos laikas kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose iki 1990 m. kovo 11 d. Taigi Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (2005 m. gegužės 19 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) 16 straipsnio 3 dalies 1 punkto nuostatoje įtvirtintu teisiniu reguliavimu apribota asmenų, po 1990 m. kovo 11 d. priverstinai tarnavusių SSRS ginkluotosiose pajėgose, teisė gauti pareigūnų ir karių valstybinę pensiją.

Asmuo, kurio faktinis privalomosios karo tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose laikotarpis pagal teisinį reguliavimą, galiojusį iki 2005 m. birželio 30 d., turėjo būti įskaičiuojamas į tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti, galėjo pagrįstai tikėtis, kad ši teisė bus išlaikyta ir ateityje. Teisinis reguliavimas, įsigaliojęs 2005 m. liepos 1 d., sukėlė neigiamų padarinių asmenims, kurie privalomąją karo tarnybą pradėjo ir atliko ne Lietuvoje dėl objektyvių priežasčių, t. y. priverstinės tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose

laikas nepriklausė nuo jų valios ir jie negalėjo pasitraukti iš šios tarnybos, grįžti į Lietuvą ir stoti į tarnybą nepriklausomai Lietuvos valstybei. Taigi įstatymų leidėjas, keisdamas pareigūnų ir karių valstybinių pensijų teisinį reguliavimą, neatsižvelgė į asmenų, kurie negalėjo nutraukti privalomosios karo tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose, interesus.

Argumentuodamas savo poziciją Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas remiasi Konstitucinio Teismo nutarimuose suformuotos oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatomis, kad Konstitucijos 52 straipsnio nuostata suponuoja įstatymų leidėjo pareigą, įstatymu nustatant tam tikrą pensiją, įtvirtinti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų šios pensijos mokėjimą asmenims, atitinkantiems įstatymo nustatytas sąlygas; neatsiejami teisinės valstybės principo elementai yra teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas; šie principai suponuoja tai, kad valstybė privalo vykdyti priimtus įsipareigojimus asmeniui.

II

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Seimo atstovo Seimo nario Arvydo Vidžiūno rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 1 punktas neprieštaruja Konstitucijai. Seimo atstovo pozicija grindžiama šiais argumentais.

Pareigūnų ir karių valstybinės pensijos yra skiriamos asmenims už atliktą tarnybą Lietuvos valstybei ir šių pensijų gavimas susijęs ne su nustatyto dydžio įmokomis, o su atitinkamu statusu. Pareigūnų ir karių valstybinės pensijos paskirtis – atlyginti už sudėtingą, atsakingą, dažnai rizikingą ir pavojingą asmens tarnybą Lietuvos valstybei. Valstybinės pensijos, mokamos iš valstybės biudžeto, dažniausiai yra papildomos išmokos, mokamos kartu su valstybinėmis socialinio draudimo pensijomis. Dėl valstybinių pensijų ypatumų įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į visas reikšmingas aplinkybes ir paisydamas Konstitucijos normų bei principų, gali nustatyti atitinkamas šių pensijų skyrimo sąlygas.

Faktinis būtiniosios karo tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose laikas iki 1994 m. gruodžio 31 d. prilyginamas asmens valstybinio socialinio pensijų draudimo stažui, įgytam dirbant pagal darbo sutartį, narystės ar tarnybos pagrindu, ir įskaitomas į stažą valstybinei socialinio draudimo pensijai gauti. Sulaukę senatvės pensijos amžiaus arba nedarbingais ar iš dalies darbingais pripažinti pareigūnai yra ir valstybinės socialinio draudimo pensijos gavėjai, jų privalomosios karo tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose laikas po 1990 m. kovo 11 d. jau yra įskaitomas skiriant jiems valstybines socialinio draudimo pensijas. Šios pensijos yra mokamos kartu su pareigūno ar kario valstybine pensija.

Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba 1990 m. kovo 21 d. Kreipimusi į vidaus reikalų įstaigų darbuotojus užtikrino iki 1990 m. kovo 11 d., o ne po nepriklausomybės atkūrimo buvusias socialines garantijas, nes būtų teisiškai nepagrįsta valstybės teikiamas privilegijas taikyti asmenims, kurie po 1990 m. kovo 11 d. tarnavo kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose. Taigi tarnybos kitos valstybės ginkluotosiose pajėgose laikas po 1990 m. kovo 11 d. negali būti laikomas tarnyba Lietuvos valstybei ir įskaitomas į stažą valstybinei pensijai skirti.

Asmenų, kurie po 1990 m. kovo 11 d. buvo priversti likti tarnauti SSRS ginkluotosiose pajėgose, patirta žala turėtų būti kompensuojama Lietuvos Respublikos asmenų, nukentėjusių nuo 1939–1990 metų okupacijų, teisinio statuso įstatymo nustatyta tvarka ar taikant Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatyme įtvirtintą nukentėjusių asmenų valstybinių pensijų institutą.

III

Rengiant bylą teisminiam nagrinėjimui apklausta liudytoja – buvusios Jaunuolių karinės tarnybos reikalų komisijos prie Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo

vadovė Dalia Tarailienė. Liudytoja patvirtino, kad jaunuoliai, po 1990 m. kovo 11 d. pasitraukę iš karo tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose, buvo SSRS persekiojami. Dalį jų buvo nuspręsta paslėpti Naujosios Vilnios Raudonojo Kryžiaus ligoninės patalpose, tačiau naktį iš 1990 m. kovo 26 d. į 27 d. SSRS ginkluotųjų pajėgų desantiniai padaliniai įsiveržė į jas, pavartoję smurtą sulaikė ten buvusius jaunuolius ir išvežė juos baigti tarnybos SSRS kariniuose daliniuose, paprastai dislokuotuose tolimuose SSRS regionuose. Liudytoja taip pat patvirtino, kad po 1991 m. sausio 13 d. prasidėjo masinis SSRS ginkluotųjų pajėgų vykdomas šauktinio amžiaus jaunuolių gaudymas Lietuvos teritorijoje siekiant jėga išvežti juos atlikti sovietinės karo tarnybos. D. Tarailienė paliudijo, kad paskutinis jaunuolis, atlikęs karo tarnybą SSRS ginkluotosiose pajėgose, sugrįžo į Lietuvą prieš pat išvedant sovietų kariuomenę iš Lietuvos, 1993 metais, ir pabrėžė, kad 1990 m. kovo 11 d. jokių būdų nėra skiriamoji data, kada prievartinė Lietuvos jaunuolių tarnyba SSRS ginkluotosiose pajėgose baigėsi.

Konstitucinis Teismas

k o n s t a t u o j a :

I

1. Pareiškėjas – Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas prašo ištirti Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d. redakcija) 1 punkto atitiktį Konstitucijos 52 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalyje (2007 m. sausio 18 d. redakcija) *inter alia* buvo nustatyta:

„Asmenims, priimtiems tarnauti vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros sistemose, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnais ir kariais, muitinės pareigūnais (muitinės sistemoje dirbti muitinės mobiliosiose grupėse ar muitinės postuose arba atlikti operatyvinę veiklą ir (arba) ikiteisminį tyrimą), tarnybos laikui pensijai skirti prilyginami šie laikotarpiai, buvę iki 1995 m. sausio 1 d.:

1) faktinis tarnybos kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas – iki 1990 m. kovo 11 d.“

3. Pareiškėjas, grįsdamas savo abejones dėl Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d. redakcija) 1 punkto atitikties Konstitucijai, teigia, kad ginčijamu teisiniu reguliavimu buvo apribota asmenų, po 1990 m. kovo 11 d. priverstinai tarnavusių SSRS ginkluotosiose pajėgose, teisė gauti pareigūnų ir karių valstybinę pensiją. Iš pareiškėjo argumentų matyti, kad jis abejoja, ar Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d. redakcija) 1 punktas neprieštaravo Konstitucijai tiek, kiek jame buvo nustatyta, kad asmenims, priimtiems tarnauti vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros sistemose, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnais ir kariais, muitinės pareigūnais (muitinės sistemoje dirbti muitinės mobiliosiose grupėse ar muitinės postuose arba atlikti operatyvinę veiklą ir (arba) ikiteisminį tyrimą), tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti prilyginamas tik iki 1990 m. kovo 11 d. buvęs faktinis prievartinės karo tarnybos (t. y. SSRS teisės aktų nustatytos privalomos „tikrosios karo tarnybos“ pagal šaukimą) SSRS ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas, nors tokia prievartinė karo tarnyba faktiškai buvo atliekama ir po 1990 m. kovo 11 d. Taigi pareiškėjas pirmiausia abejoja tokio teisinio reguliavimo atitiktimi Konstitucijai, pagal kurį, tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti prilyginus iki 1990 m. kovo 11 d.

buvusį faktinį prievartinės karo tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laiką, tarnybos laikui šiai pensijai skirti neprilygintas po 1990 m. kovo 11 d. buvęs faktinis tokios tarnybos laikas. Todėl pareiškėjo abejonės dėl ginčijamo teisinio reguliavimo atitikties Konstitucijos 52 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui yra susijusios ir su asmenų lygiateisiškumo principu, įtvirtintu Konstitucijos 29 straipsnyje.

Atsižvelgdamas į tai, šioje konstitucinės justicijos byloje Konstitucinis Teismas tirs, ar Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d. redakcija) 1 punktas tiek, kiek jame nustatčius, kad asmenims, priimtiems tarnauti vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros sistemose, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnais ir kariais, muitinės pareigūnais (muitinės sistemoje dirbti muitinės mobiliosiose grupėse ar muitinės postuose arba atlikti operatyvinę veiklą ir (arba) ikiteisminį tyrimą), tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti prilyginamas iki 1990 m. kovo 11 d. buvęs faktinis prievartinės karo tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas, nenustatyta, kad tarnybos laikui šiai pensijai skirti prilyginamas po 1990 m. kovo 11 d. buvęs faktinis tokios tarnybos laikas, neprieštaravo Konstitucijos 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

II

1. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste svarbu atskleisti, kaip keitėsi teisinis reguliavimas, susijęs su tarnybos kitų valstybių, *inter alia* SSRS, ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose laiko įskaitymu į tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti.

2. 1990 m. kovo 11 d. atkurdamą nepriklausomybę Lietuvos Respublika perėmė į savo jurisdikciją buvusias Lietuvos TSR respublikinio ir sąjunginio-respublikinio pavaldumo, *inter alia* vidaus reikalų sistemos, valstybės valdymo organus. 1990 m. kovo 11 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos įstatymas „Dėl buvusių Lietuvos TSR sąjunginio-respublikinio pavaldumo valstybės valdymo organų statuso pakeitimo“, kuriame buvo nustatyta, kad visos buvusios Lietuvos TSR sąjunginio-respublikinio pavaldumo ministerijos, valstybiniai komitetai ir žinybos pavaldžios tik Lietuvos Respublikai.

Perimant į Lietuvos Respublikos jurisdikciją vidaus reikalų sistemą ir ją reformuojant siekta užtikrinti viešąją tvarką ir visuomenės saugumą. 1990 m. kovo 21 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos kreipimasis į vidaus reikalų įstaigų darbuotojus, kuriuo kiekvienas Lietuvos Respublikos pilietis nepriklausomai nuo tautybės ir pasaulėžiūros, turintis darbo vidaus reikalų įstaigose patyrimą, pasirengęs prisiekti ištikimybę Lietuvai ir jai tarnauti, buvo kviečiamas sąžiningai dirbti savo darbą. Aukščiausiosios Tarybos kreipimesi buvo užtikrinta, kad „bus išsaugotos socialinės vidaus reikalų darbuotojų garantijos: pensijos, mokamos nežiūrint į tai, kurioje valstybėje tarnauta, išliks užsitarnautas laipsnis, vidutinis pareigūno atlyginimas viršys uždarbio vidurkį Respublikoje“. Taigi, atkūrusi nepriklausomybę, Lietuvos Respublika šiuo kreipimusi prisiėmė įsipareigojimą ištikimiems jai vidaus reikalų sistemos darbuotojams išsaugoti socialines garantijas, įgytas iki nepriklausomybės atkūrimo, „nežiūrint į tai, kurioje valstybėje tarnauta“, t. y. *inter alia* tai, kad tarnauta SSRS vidaus reikalų sistemoje. Tačiau Lietuvos Respublika neprisiėmė jokių įsipareigojimų asmenims, kurie nebuvo „pasirengę prisiekti ištikimybę Lietuvai ir jai tarnauti“ po 1990 m. kovo 11 d., taip pat neprisiėmė įsipareigojimų išsaugoti socialines garantijas, įgytas tarnaujant SSRS vidaus reikalų sistemoje po 1990 m. kovo 11 d.

3. Šiame kontekste pažymėtinas ir Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1990 m. lapkričio 8 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos gyventojų tarnybos TSRS ginkluotosiose pajėgose“, kuriame buvo nustatyta, kad „Lietuvos Respublikos gyventojai,

nutarę atlikti karinę tarnybą TSRS ginkluotosiose pajėgose, privalo apie tai pranešti Krašto apsaugos departamento teritoriniams skyriams“, tačiau „Lietuvos valstybė negarantuoja kompensacijos asmenims, tapusiems nedarbingais tarnybos TSRS ginkluotosiose pajėgose metu“. Šiame nutarime taip pat buvo nustatyta, kad „asmenims, kurie sava valia eina tarnauti į TSRS ginkluotąsias pajėgas, netaikomos butų ir darbo įstatymų nustatytos lengvatos bei garantijos“, tačiau „nutarimas netaikomas asmenims, jėga priverstiems tarnauti TSRS ginkluotosiose pajėgose“.

Šis Aukščiausiosios Tarybos nutarimas reiškia, kad, atkūrusi nepriklausomybę, Lietuvos Respublika neprisiėmė jokių išipareigojimų asmenims, kurie po 1990 m. kovo 11 d. pasirinko karo tarnybą kitai valstybei. Lietuvos Respublika pareiškė socialinių garantijų dėl tokių asmenų tarnybos kitai valstybei po 1990 m. kovo 11 d. nesuteiksianti, tačiau ši nuostata netaikyta asmenims, kurie buvo priversti tarnauti SSRS ginkluotosiose pajėgose, t. y. asmenims, po 1990 m. kovo 11 d. atlikusiems šiose pajėgose prievartinę karo tarnybą.

4. Pareigūnų ir karių tarnybos laikas, reikalingas pareigūnų ir karių valstybinei pensijai gauti, pirmą kartą buvo reglamentuotas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta laikinu teisiniu reguliavimu: Vyriausybės 1992 m. birželio 25 d. nutarimu Nr. 490 „Dėl vidaus reikalų sistemos pareigūnų ir karių pensinio aprūpinimo“ ir Vyriausybės 1992 m. lapkričio 19 d. nutarimu Nr. 865 „Dėl krašto apsaugos sistemos pareigūnų ir karių pensinio aprūpinimo“.

Vyriausybės 1992 m. birželio 25 d. nutarimo Nr. 490 „Dėl vidaus reikalų sistemos pareigūnų ir karių pensinio aprūpinimo“ 1 punkte buvo nustatyta, kad „iki bus priimti ir įsigalios Lietuvos Respublikos prokuratūros, vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos sistemų, Aukščiausiosios Tarybos Apsaugos skyriaus darbuotojų, pareigūnų ir karių pensijų įstatymai: 1.1. vidaus reikalų sistemos pareigūnams ir kariams nuo 1992 m. birželio 1 d. į tarnybos stažą, reikalingą pensijai už ištarnautus metus skirti, įskaitomas: <...> 1.1.3. tarnybos laikas TSRS ir kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, TSRS pasienio tarnyboje ir vidaus reikalų sistemoje“. Vyriausybės 1992 m. lapkričio 19 d. nutarimo Nr. 865 „Dėl krašto apsaugos sistemos pareigūnų ir karių pensinio aprūpinimo“ 1 punkte buvo nustatyta, kad „iki bus priimtas Lietuvos Respublikos karių pensijų įstatymas: 1.1. krašto apsaugos sistemos pareigūnams ir kariams nuo 1992 m. rugsėjo 1 d. į tarnybos stažą, kurio reikia pensijai už ištarnautus metus skirti, įskaitomas: <...> 1.1.3. tarnybos laikas TSRS ir kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, TSRS pasienio tarnyboje ir vidaus reikalų sistemoje“. Šie Vyriausybės nutarimai neteko galios 1995 m. sausio 1 d. įsigaliojus Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymui, priimtam 1994 m. gruodžio 13 d.

Taigi pagal Vyriausybės nustatytą laikiną teisinį reguliavimą, galiojusį iki 1994 m. gruodžio 31 d., į tarnybos stažą pareigūnų ir karių valstybinei pensijai (pensijai už ištarnautus metus) skirti buvo įskaitomas *inter alia* tarnybos laikas SSRS ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje ir vidaus reikalų sistemoje. Pažymėtina, kad, atsižvelgiant *inter alia* į minėtą Aukščiausiosios Tarybos 1990 m. kovo 21 d. kreipimąsi į vidaus reikalų įstaigų darbuotojus ir Aukščiausiosios Tarybos 1990 m. lapkričio 8 d. nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos gyventojų tarnybos TSRS ginkluotosiose pajėgose“, Vyriausybės nustatytas teisinis reguliavimas, galiojęs iki 1994 m. gruodžio 31 d., turėjo būti suprantamas kaip įpareigojantis įskaityti į tarnybos stažą pareigūnų ir karių valstybinei pensijai (pensijai už ištarnautus metus) skirti tik iki 1990 m. kovo 11 d. buvusį tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje ir vidaus reikalų sistemoje laiką. Kitaip aiškinant Vyriausybės nustatytą teisinį reguliavimą, galiojusį iki 1994 m. gruodžio 31 d., į tarnybos stažą pareigūnų ir karių valstybinei pensijai (pensijai už ištarnautus metus) skirti turėtų būti buvęs įskaitomas *inter alia* tarnybos po 1990 m. kovo 11 d. tuose SSRS ginkluotųjų pajėgų ir vidaus reikalų sistemos padaliniuose, kurie vykdė SSRS agresiją prieš Lietuvos Respubliką, laikas.

5. Kaip minėta, Seimas 1994 m. gruodžio 13 d. priėmė Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymą, kuris įsigaliojo 1995 m. sausio 1 d. Šiame įstatyme buvo nustatyta, kokiems asmenims skiriama ir mokama

pareigūnų ir karių valstybinė pensija, šių pensijų skyrimo ir mokėjimo pagrindai, sąlygos, dydžiai.

5.1. Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalyje *inter alia* buvo nustatyta:

„Asmenims, priimtiems tarnauti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros pareigūnais ir kariais, tarnybos laikui pensijai skirti prilyginami šie laikotarpiai, buvę iki šio įstatymo įsigaliojimo:

1) faktinis tarnybos kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas – Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka.“

Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo nuostatos, jo pavadinimas, taip pat jo 16 straipsnio 4 dalis buvo ne kartą keičiami. Keisdamas šio įstatymo 16 straipsnio 4 dalį įstatymų leidėjas išplėtė asmenų, kuriems tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti prilyginamas faktinis tarnybos kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas, ratą – įtraukė priimtuosius tarnauti Specialiųjų tyrimų tarnybos, Kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnais. Tačiau šio įstatymo 16 straipsnio 4 dalies 1 punkto nuostata, kad tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti prilyginamas „faktinis tarnybos kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas – Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka“, nekito iki naujos redakcijos įstatymo įsigaliojimo 2005 m. liepos 1 d.

5.2. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, jog Konstitucinis Teismas 2003 m. liepos 4 d. nutarime yra išaiškinęs, kad Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 dalies 1 punkto formuluotė „Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka“ *inter alia* reiškia, kad šiuo įstatymu Vyriausybei buvo pavesta nustatyti tvarką, kuria iki šio įstatymo įsigaliojimo buvę laikotarpiai, kuriais nurodytieji asmenys faktiškai tarnavo kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose), yra prilyginami tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti šiems asmenims.

5.3. Vyriausybė 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už ištarnautus metus gauti, nustatymo“ patvirtino Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatus. Šių nuostatų 6.1 punkte buvo nustatyta, kad į tarnybos laiką, nurodytą Vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnyje, iki 1995 m. sausio 1 d. taip pat įskaitomas faktinis tarnybos laikas visų valstybių įvairių rūšių ginkluotosiose pajėgose, TSRS valstybės saugumo sistemoje iki 1990 m. kovo 11 d., Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Apsaugos skyriuje ir kitose tarnybose, kuriose tarnyba organizuota statutiniais pagrindais.

Šie nuostatai, *inter alia* jų pavadinimas, buvo ne kartą keičiami. Jų 6.1 punktas Vyriausybės 2001 m. gegužės 25 d. nutarimu Nr. 612 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimo Nr. 83 „Dėl Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos bei prokuratūros sistemų, Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų patvirtinimo ir tarnybos laiko, kurio reikia procentiniam priedui už ištarnautus metus gauti, nustatymo“ dalinio pakeitimo“, įsigaliojusių 2001 m. gegužės 31 d., buvo papildytas nuostata, kad šiame punkte nurodyti laikotarpiai įskaitomi tik tuo atveju, jeigu už juos asmuo negauna kitos valstybės pensijos.

Taigi pagal pareigūnų ir karių valstybinių pensijų teisinį reguliavimą, galiojusį nuo 1995

m. sausio 1 d. iki 2005 m. birželio 30 d., tarnybos laikui pensijai skirti buvo prilyginamas *inter alia* faktinis tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas, buvęs iki 1990 m. kovo 11 d. (nuo 2001 m. gegužės 31 d. toks tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose laikotarpis buvo prilygintas tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti tik jeigu už šį laikotarpį asmuo negavo kitos valstybės pensijos).

6. Seimas 2005 m. gegužės 19 d. priėmė Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo pakeitimo įstatymą, kuris įsigaliojo 2005 m. liepos 1 d. Šio įstatymo 1 straipsniu Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymas (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) išdėstytas nauja redakcija.

Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (2005 m. gegužės 19 d. redakcija) 16 straipsnio 3 dalyje *inter alia* buvo nustatyta:

„Asmenims, priimtiems tarnauti vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros sistemos, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnais ir kariais, tarnybos laikui pensijai skirti prilyginami šie laikotarpiai, buvę iki 1995 m. sausio 1 d.:

1) faktinis tarnybos kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas – iki 1990 m. kovo 11 d.“

7. Seimas 2007 m. sausio 18 d. priėmė Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymą, kurio 1 straipsniu pakeitė Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo pavadinimą ir jį išdėstė taip: „Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymas“, o 6 straipsniu pakeitė *inter alia* įstatymo 16 straipsnio 3 dalį. Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalyje (2007 m. sausio 18 d. redakcija) *inter alia* buvo nustatyta:

„Asmenims, priimtiems tarnauti vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros sistemoje, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnais ir kariais, muitinės pareigūnais (muitinės sistemoje dirbti muitinės mobiliosiose grupėse ar muitinės postuose arba atlikti operatyvinę veiklą ir (arba) ikiteisminį tyrimą), tarnybos laikui pensijai skirti prilyginami šie laikotarpiai, buvę iki 1995 m. sausio 1 d.:

1) faktinis tarnybos kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas – iki 1990 m. kovo 11 d.“

Byloje tiriamu aspektu palyginus Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalyje (2007 m. sausio 18 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytuoju Vidaus reikalų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (2005 m. gegužės 19 d. redakcija) 16 straipsnio 3 dalyje pažymėtina, kad įstatymų leidėjas išplėtė asmenų, kuriems tarnybos laikui pareigūnų ir karių pensijai skirti prilyginamas iki 1990 m. kovo 11 d. buvęs faktinis tarnybos kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose

(išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas, ratą – įtraukė asmenis, priimtus dirbti muitinės pareigūnais, tačiau nepakeitė 16 straipsnio 3 dalies 1 punkto formuluotės.

8. Apibendrinant Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d. redakcija) 1 punkte nustatytą ginčijamą teisinį reguliavimą šioje konstitucinės justicijos byloje tiriamu aspektu pažymėtina, kad į tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti įskaitomas tik iki Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. kovo 11 d. buvęs faktinis prievartinės karo tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas, bet neįskaitomas faktinis tokios tarnybos laikas po šios datos.

9. Šiame kontekste pažymėtina, kad Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalis (2007 m. sausio 18 d. redakcija) vėliau buvo pakeista Seimui 2012 m. spalio 2 d. priėmus Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 1, 3, 6, 7 ir 16 straipsnių pakeitimo įstatymą, kuris įsigaliojo 2013 m. sausio 1 d.

III

1. Šioje konstitucinės justicijos byloje sprendžiant, ar ginčijamas teisinis reguliavimas neprieštaravo Konstitucijai, *inter alia* konstituciniam asmenų lygiateisiškumo principui, svarbu nustatyti asmenų, atlikusių prievartinę karo tarnybą SSRS ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (toliau – ir SSRS ginkluotosiose pajėgose) iki ir po 1990 m. kovo 11 d., teisinį statusą. Pažymėtina, kad jis gali būti nustatytas tik atsižvelgiant į platesnį istorinį ir teisinį kontekstą, visų pirma į 1990 m. kovo 11 d. atkūrusios nepriklausomybę Lietuvos Respublikos teisinį statusą.

2. 1990 m. kovo 11 d. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Akte „Dėl Lietuvos Nepriklausomos Valstybės atstatymo“ *inter alia* nustatyta, kad yra atstatomas 1940 metais svetimos jėgos panaikintas Lietuvos Valstybės suvereninių galių vykdymas ir nuo šiol Lietuva vėl yra nepriklausoma valstybė; Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. Nepriklausomybės Aktas ir 1920 m. gegužės 15 d. Steigiamojo Seimo rezoliucija dėl atstatytos Lietuvos demokratinės valstybės niekada nebuvo nustoję teisinės galios ir yra Lietuvos Valstybės konstitucinis pamatas; Lietuvos valstybės teritorija yra vientisa ir nedaloma, joje neveikia jokios kitos valstybės konstitucija.

Pažymėtina, kad:

– iš 1990 m. kovo 11 d. Akto nuostatų „yra atstatomas 1940 metais svetimos jėgos panaikintas Lietuvos Valstybės suvereninių galių vykdymas, ir nuo šiol Lietuva vėl yra nepriklausoma valstybė“ matyti, jog Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimas buvo grindžiamas Lietuvos valstybės tęstinumu, kuris reiškia, kad 1940 m. birželio 15 d. prieš Lietuvos Respubliką pradėta SSRS agresija (*inter alia* Lietuvos Respublikos teritorijos okupacija ir aneksija) nepanaikino Lietuvos valstybės, kaip tarptautinės teisės subjekto, ir jos suvereninių galių; dėl Lietuvos Respublikos teritorijos okupacijos ir valstybės institucijų sunaikinimo buvo sustabdytas Lietuvos valstybės suvereninių galių, *inter alia* jos tarptautinių teisių ir įsipareigojimų, vykdymas; 1940 m. rugpjūčio 3 d. SSRS įvykdyta Lietuvos Respublikos teritorijos aneksija, kaip agresijos tęsinys, buvo niekinis aktas, todėl Lietuvos Respublikos teritorija tarptautinės teisės požiūriu buvo okupuota kitos valstybės ir niekada nebuvo teisėta SSRS dalis;

– iš 1990 m. kovo 11 d. Akto nuostatų „Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. Nepriklausomybės aktas ir 1920 m. gegužės 15 d. Steigiamojo Seimo rezoliucija dėl atstatytos Lietuvos demokratinės valstybės niekada nebuvo nustoję teisinės galios ir yra Lietuvos Valstybės konstitucinis pamatas“ matyti, kad konstatuojamas ne tik Lietuvos valstybės tęstinumas, bet ir jos tapatumas: atkūrusi nepriklausomybę, Lietuvos Respublika tarptautinės ir konstitucinės teisės požiūriu yra Lietuvos valstybei, prieš kurią 1940 m. birželio 15 d. buvo pradėta SSRS agresija, tapatus teisės subjektas; tokį konstitucinį Lietuvos valstybės tapatumą patvirtina *inter alia* 1990 m. kovo 11 d. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl 1938 metų

gegužės 12 dienos Lietuvos Konstitucijos galiojimo atstatymo“;

– iš 1990 m. kovo 11 d. Akto nuostatos, kad Lietuvos Respublikos teritorijoje neveikia jokios kitos valstybės konstitucija, matyti, kad bet kurios kitos valstybės (*inter alia* SSRS) konstitucijos galiojimo įvedimas, *inter alia* tokios konstitucijos nustatytų pareigų primetimas Lietuvos Respublikos piliečiams, buvo neteisėtas.

3. Šiame kontekste pažymėtina, kad iš Lietuvos valstybės tęstinumo kyla Lietuvos Respublikos pilietybės tęstinumas, kuris *inter alia* suponuoja tai, kad tarptautinės ir Lietuvos konstitucinės teisės požiūriu SSRS pilietybės primetimas Lietuvos Respublikos piliečiams 1940 m., kaip SSRS agresijos pasekmė, buvo niekinis aktas; taigi šis aktas nebuvo teisinis pagrindas prarasti Lietuvos Respublikos pilietybę. Vadinasi, sovietų okupacijos metais Lietuvos Respublikos piliečių (1940 m. birželio 15 d. Lietuvos Respublikos pilietybę turėjusių asmenų ir jų palikuonių) nesaistė ir neteisėtai jiems primestos su SSRS pilietybe susijusios prievolės, *inter alia* okupuotoje Lietuvos Respublikos teritorijoje įvesta SSRS visuotinė karinė prievolė.

Kaip 2006 m. lapkričio 13 d. nutarime konstatavo Konstitucinis Teismas, „prievarta primesta „TSRS pilietybė“ ir „Lietuvos TSR pilietybė“ buvo ir yra niekinė“; „nors Lietuvos Respublikos piliečiai laikinai naudojo TSRS piliečių pasais <...>, jie negalėjo būti traktuojami kaip TSRS piliečiai, t. y. kaip piliečiai valstybės, prieš jų valią juos paskelbusios savo piliečiais“.

Pažymėtina ir tai, kad okupuojančios valstybės pilietybės primetimas okupuotos teritorijos gyventojams ir šių gyventojų prievartinis ėmimas į okupuojančios valstybės karo tarnybą yra draudžiamas pagal visuotinai pripažintas tarptautinės teisės normas. Pagal 1907 m. spalio 18 d. IV Hagos konvencijos dėl karo sausumoje įstatymų ir papročių priedo (Karo sausumoje įstatymų ir papročių nuostatų) 45 straipsnį draudžiama versti okupuotos teritorijos gyventojus prisiekti ištikimybę prieš valstybei. 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijos „Dėl civilių apsaugos karo metu“ 51 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad okupuojanti valstybė negali versti Konvencijos saugomų asmenų (t. y. asmenų, *inter alia* okupacijos metu patekusių į okupuojančios valstybės, kurios piliečiai jie nėra, rankas) tarnauti savo ginkluotosiose pajėgose ar pagalbinėse jų dalyse; draudžiamas bet koks spaudimas ar propaganda, agituojanči savanoriškai stoti į karo tarnybą.

4. Taigi Lietuvos Respublikos piliečiams (1940 m. birželio 15 d. Lietuvos Respublikos pilietybę turėjusiems asmenims ir jų palikuonims) primesta SSRS teisės aktų nustatyta privaloma „tikroji karinė tarnyba“ pagal šaukimą pagrįstai laikoma prievartine karo tarnyba svetimai valstybei ir visi Lietuvos Respublikos piliečiai (1940 m. birželio 15 d. Lietuvos Respublikos pilietybę turėję asmenys ir jų palikuonys) į tokią tarnybą Lietuvos Respublikos teritorijos okupacijos laikotarpiu (nuo 1940 m. birželio 15 d. iki Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. kovo 11 d.) buvo paimti neteisėtai. Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal tarptautinės teisės normas (*inter alia* pagal 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijos „Dėl civilių apsaugos karo metu“ 147 straipsnį ir 1998 m. liepos 17 d. Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statuto 8 straipsnio 2 dalies a (v) punktą) okupuotos teritorijos gyventojų vertimas tarnauti okupuojančios (priešo) valstybės ginkluotosiose pajėgose yra laikomas karo nusikaltimu.

5. Nėra pagrindo kitaip vertinti Lietuvos Respublikos piliečių prievartinės karo tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose, kuri buvo atliekama po Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. kovo 11 d. Iš šios konstitucinės justicijos bylos medžiagos ir Lietuvos Respublikos teisės aktų matyti, kad tokią tarnybą atliko ir tie Lietuvos Respublikos piliečiai, kurie į ją buvo paimti ir jos nebaigė iki 1990 m. kovo 11 d., ir tie Lietuvos Respublikos piliečiai, kurie į šią tarnybą buvo prievarta paimti po 1990 m. kovo 11 d.; po 1990 m. kovo 11 d. SSRS persekiojo ir naudojo prievartą prieš atsisakiusius tarnauti jos ginkluotosiose pajėgose ar pasitraukusius iš tokios tarnybos Lietuvos Respublikos piliečius.

Šiame kontekste pažymėtina, kad, kaip minėta, sovietų okupacijos metais Lietuvos Respublikos piliečių (1940 m. birželio 15 d. Lietuvos Respublikos pilietybę turėjusių asmenų

ir jų palikuonių) nesaistė ir neteisėtai jiems primestos su SSRS pilietybe susijusios prievolės, *inter alia* okupuotoje Lietuvos Respublikos teritorijoje įvesta SSRS visuotinė karinė prievolė. Taigi juo labiau negalėjo būti teisėtas Lietuvos Respublikos piliečių vertimas tarnauti svetimai valstybei po Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. kovo 11 d. Taip pat pažymėtina, kad, kaip minėta, iš Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1990 m. kovo 11 d. Akto „Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo“ nuostatos, kad Lietuvos Respublikos teritorijoje neveikia jokios kitos valstybės konstitucija, matyti, kad bet kurios kitos valstybės (*inter alia* SSRS) konstitucijos galiojimo įvedimas, *inter alia* tokios konstitucijos nustatytų pareigų primetimas Lietuvos Respublikos piliečiams, buvo neteisėtas.

Toks teisinis Lietuvos Respublikos piliečių prievartinės karo tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose vertinimas atspindėtas *inter alia*:

- Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1990 m. kovo 12 d. nutarime „Dėl 1967 m. spalio 12 d. TSRS visuotinės karinės prievolės įstatymo negaliojimo Lietuvos Respublikos teritorijoje“, pagal kurį „1967 m. spalio 12 d. TSRS visuotinės karinės prievolės įstatymas Lietuvos Respublikos piliečių atžvilgiu negalioja“;

- Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1990 m. kovo 14 d. nutarime „Dėl TSRS gynybos ministerijos karinių komisariatų, esančių Lietuvos Respublikos teritorijoje, veiklos nutraukimo“, kuris suponavo „karinių komisariatų“ veiklos Lietuvos Respublikos teritorijoje, *inter alia* imant į tarnybą SSRS ginkluotosiose pajėgose, neteisėtumą;

- Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1990 m. balandžio 3 d. nutarime „Dėl kreipimosi pagalbos į Raudonąją Kryžį ir tarptautines žmogaus teisių organizacijas“, kuriame *inter alia* konstatuotas ginkluotos prievartos prieš atsisakiusiuosius tarnauti SSRS ginkluotosiose pajėgose faktas;

- Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1990 m. balandžio 9 d. nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos piliečių šaukimo į TSRS ginkluotąsias pajėgas“, pagal kurį: „Lietuvos Respublikos įstatymai Lietuvos piliečiams nenustato pareigos tarnauti kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose. <...> Kiekvienas Lietuvos Respublikos pilietis, nelaikantis savęs TSRS piliečiu, yra laisvas apsispręsti, stoti ar nestoti tarnauti ne Lietuvos Respublikos kariuomenėje. Remiantis visuotinai pripažintomis teisinėmis nuostatomis, negalima reikalauti priesaikos iš Lietuvos Respublikos piliečio, kuris verčiamas atlikti karinę tarnybą svetimai valstybei. Prievartinis Lietuvos Respublikos piliečių šaukimas į kitų valstybių ginkluotąsias pajėgas Respublikos įstatymų požiūriu yra neteisėtas, nes tai yra mėginimas jėga taikyti Lietuvoje negaliojančius svetimos valstybės įstatymus“;

- Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1990 m. spalio 30 d. pareiškimė, kuriame *inter alia* pažymėta: „TSR Sąjungos kariuomenė Lietuvoje yra dalis kitos valstybės militaristinės sistemos bei ideologijos, kuri dabar patiria didelę krizę. Toje sistemoje tebeveikia seni privalomos karo tarnybos mechanizmai, ir vėl neteisėtai taikomi Lietuvoje. <...> Lietuvos Respublikos piliečiams neprivaloma <...> tarnauti kitos šalies ginkluotosiose pajėgose <...>. Tarybų Sąjungos ginkluotosios pajėgos neturi jokių teisių Lietuvoje prieš tuos, kurie šaukiami neatsiliepiant, imtis bet kokios prievartos.“

6. Šiame kontekste pažymėtina, jog Konstitucinio Teismo 1994 m. balandžio 13 d. nutarime išaiškinta, jog „kai teisės aktuose minimi Lietuvos piliečiai, tarnaujantys SSRS kariniuose daliniuose, turimi omenyje asmenys, įgiję Lietuvos pilietybę pagal 1989 m. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 arba 2 punktą. Okupacinėje kariuomenėje jie galėjo atsidurti dėl įvairių priežasčių, tačiau jų įgyta Lietuvos pilietybė yra teisėta, nes jie yra arba buvusių Lietuvos piliečių palikuonys, arba patys (ar jų tėvai, seneliai) gimę Lietuvoje“.

Lietuvos Respublikos pilietybės santykius 1990 m. kovo 11 d. atkūrus Lietuvos Respublikos nepriklausomybę reguliavo buvęs Lietuvos TSR pilietybės įstatymas (1989 m. lapkričio 3 d. redakcija). Nuo 1990 m. kovo 11 d. įstatymo „Dėl Valstybės pavadinimo ir herbo“ priėmimo jis vadintas Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymu, o šio įstatymo tekste buvusi formuluotė „Lietuvos TSR“ atitinkamai pakeista taip, kad šis įstatymas, kaip atkurtos nepriklausomos Lietuvos valstybės įstatymas, galėtų reguliuoti Lietuvos Respublikos

pilietybės santykius (Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 13 d. nutarimas). Šis Pilietybės įstatymas galiojo iki 1991 m. gruodžio 10 d.

Šio Pilietybės įstatymo (tapusio Lietuvos Respublikos įstatymu) 1 straipsnyje buvo nustatyta, kad Lietuvos Respublikos piliečiai yra: 1) asmenys, kurie buvo Lietuvos Respublikos piliečiai, jų vaikai ir vaikaičiai, taip pat kiti iki 1940 m. birželio 15 d. buvusieji nuolatiniai tuometinės Lietuvos Respublikos teritorijos gyventojai, jų vaikai ir vaikaičiai, nuolat gyvenantys Lietuvos Respublikos teritorijoje; 2) asmenys, turintys nuolatinę gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje, jeigu jie yra patys gimę ar įrodę, kad bent vienas iš tėvų ar seneliai yra gimę Lietuvos Respublikos teritorijoje, ir jeigu jie nėra kitos valstybės piliečiai; 3) kiti asmenys, kurie iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos nuolat gyveno Respublikos teritorijoje ir turi čia nuolatinę darbo vietą arba nuolatinį legalų pragyvenimo šaltinį; šie asmenys per dvejus metus nuo šio įstatymo įsigaliojimo laisvai apsisprendžia dėl pilietybės; 4) asmenys, įgiję Lietuvos Respublikos pilietybę pagal šį įstatymą.

Taigi šiame įstatyme Lietuvos Respublikos piliečių korpusas buvo apibrėžtas *inter alia* vadovaujantis Lietuvos Respublikos pilietybės tęstinumo principu, pagal kurį Lietuvos Respublikos piliečiais buvo pripažįstami asmenys, kurie 1940 m. birželio 15 d. turėjo Lietuvos Respublikos pilietybę, ir jų palikuonys. Iš dalies šis principas buvo įgyvendintas teisiniu reguliavimu, nustatytu įstatymo 1 straipsnio 1 punkte: pagal jį Lietuvos Respublikos piliečiais pripažinti asmenys, kurie 1940 m. birželio 15 d. buvo Lietuvos Respublikos piliečiai, jų vaikai ir vaikaičiai, jeigu jie nuolat gyveno Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Aiškindamas 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo nuostatas Konstitucinis Teismas 1994 m. balandžio 13 d. nutarime pažymėjo, kad šio įstatymo 1 straipsnio 1 ir 2 punktuose nurodyti asmenys (pagal turėtą teisę) tapo Lietuvos Respublikos piliečiais; jų teisė apsispręsti dėl pilietybės iš esmės reiškė teisę atsisakyti Lietuvos pilietybės. Minėtame Konstitucinio Teismo nutarime taip pat konstatuota, kad asmenys, nurodyti Pilietybės įstatymo (1989 m. lapkričio 3 d. redakcija) 1 straipsnio 3 punkte (t. y. „kiti asmenys, kurie iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos nuolat gyveno Respublikos teritorijoje ir turi čia nuolatinę darbo vietą arba nuolatinį legalų pragyvenimo šaltinį“), nuo asmenų, nurodytų šio straipsnio 1, 2 punktuose, skyrėsi tuo, kad jie anksčiau nebuvo turėję tvirtų nuolatinių teisinių ryšių su Lietuva. Tai faktiškai buvo persikėlėliai, atvykę iš už Lietuvos ribų, paprastai turėję SSRS pilietybę ir, atkūrus nepriklausomą Lietuvos valstybę, čia tapę užsieniečiais (Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 13 d. nutarimas). Jie per dvejus metus nuo Pilietybės įstatymo įsigaliojimo turėjo teisę laisvai apsispręsti dėl pilietybės, t. y. galėjo pasilikti SSRS pilietybę arba tapti Lietuvos piliečiais (Konstitucinio Teismo 1994 m. balandžio 13 d. nutarimas).

Vadinasi, Lietuvos Respublikos piliečiais, kurie nebuvo susaistyti SSRS pilietybės ir kurie negalėjo būti verčiami tarnauti SSRS ginkluotosiose pajėgose *inter alia* po 1990 m. kovo 11 d., buvo pripažinti pirmiausia 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 ir 2 punktuose nurodyti asmenys (t. y. asmenys, kurie buvo Lietuvos Respublikos piliečiai, jų vaikai ir vaikaičiai, taip pat kiti iki 1940 m. birželio 15 d. buvusieji nuolatiniai tuometinės Lietuvos Respublikos teritorijos gyventojai, jų vaikai ir vaikaičiai, nuolat gyvenantys Lietuvos Respublikos teritorijoje, bei asmenys, turintys nuolatinę gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje, jeigu jie yra patys gimę ar įrodę, kad bent vienas iš tėvų ar seneliai yra gimę Lietuvos Respublikos teritorijoje, ir jeigu jie nėra kitos valstybės piliečiai).

Tuo tarpu 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 3 punkte nurodyti asmenys buvo laikomi tik potencialiais Lietuvos Respublikos piliečiais, t. y. galinčiais įgyti Lietuvos Respublikos pilietybę, jei apsispręstų dėl jos per dvejus metus ir kartu atsisakytų kitos valstybės, *inter alia* SSRS, pilietybės. Todėl tokių asmenų ėmimas į karo tarnybą SSRS ginkluotosiose pajėgose tol, kol jie nebuvo apsisprendę dėl Lietuvos Respublikos pilietybės (t. y. netapo Lietuvos Respublikos piliečiais), negalėtų būti laikomas besąlygiškai neteisėtu. Atsižvelgiant į tai šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad prievartine karo tarnyba SSRS ginkluotosiose pajėgose po 1990 m. kovo 11 d. laikytina tik tų Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 3 punkte nurodytų asmenų, kurie tapo Lietuvos Respublikos piliečiais

apsisprendę dėl Lietuvos Respublikos pilietybės iki jų paėmimo į karo tarnybą SSRS ginkluotosiose pajėgose arba tokios tarnybos metu.

7. Panašus pilietybės santykių teisinis reguliavimas buvo nustatytas ir 1991 m. gruodžio 5 d. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo, galiojusio nuo 1991 m. gruodžio 11 d. iki 2002 m. gruodžio 31 d., 1 straipsnyje, kuris nebuvo keičiamas iki 1995 m. spalio 2 d. Jame *inter alia* buvo nustatyta, kad Lietuvos Respublikos piliečiai yra: 1) asmenys, iki 1940 m. birželio 15 d. turėję Lietuvos Respublikos pilietybę, jų vaikai ir vaikaičiai, jeigu jie neįgijo kitos valstybės pilietybės; 2) asmenys, 1919 m. sausio 9 d.–1940 m. birželio 15 d. nuolat gyvenę dabartinėje Lietuvos Respublikos teritorijoje, taip pat jų vaikai ir vaikaičiai, jeigu jie šio įstatymo įsigaliojimo dieną nuolat gyvena Lietuvoje ir nėra kitos valstybės piliečiai; 3) asmenys, iki 1991 m. lapkričio 4 d. įgiję Lietuvos Respublikos pilietybę pagal Pilietybės įstatymą, galiojusį iki šio įstatymo priėmimo.

7.1. Palyginus 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 punktą ir 1991 m. gruodžio 5 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 punktą matyti, kad pagal 1991 m. gruodžio 5 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 punktą buvo labiau įgyvendintas Lietuvos Respublikos pilietybės tęstinumo principas: asmenims, 1940 m. birželio 15 d. turėjusiems Lietuvos Respublikos pilietybę, ir dėl to pripažįstamiems esančiais Lietuvos Respublikos piliečiais, jų vaikams ir vaikaičiams nebebuvo keliamas reikalavimas nuolat gyventi Lietuvos Respublikos teritorijoje (nustatytas tik reikalavimas neturėti kitos valstybės pilietybės). Pagal 1991 m. gruodžio 5 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 2 punktą Lietuvos Respublikos piliečiais buvo pripažinti ne tik asmenys, 1919 m. sausio 9 d.–1940 m. birželio 15 d. nuolat gyvenę dabartinėje Lietuvos Respublikos teritorijoje, taip pat jų vaikai ir vaikaičiai, jeigu jie šio įstatymo įsigaliojimo dieną nuolat gyveno Lietuvoje ir nebuvo kitos valstybės piliečiai, bet ir asmenys vienos iš kategorijų, nurodytų 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 punkte (Lietuvos Respublikos pilietybės iki 1940 m. birželio 15 d. neturėję buvusieji nuolatiniai tuometinės Lietuvos Respublikos teritorijos gyventojai, jų vaikai ir vaikaičiai, nuolat gyvenantys Lietuvos Respublikos teritorijoje). Taigi 1991 m. gruodžio 5 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 ir 2 punktuose nurodyti asmenys laikytini tais Lietuvos Respublikos piliečiais, kurie niekada nebuvo susaistyti SSRS pilietybės ir kurie negalėjo būti verčiami tarnauti SSRS ginkluotosiose pajėgose *inter alia* po 1990 m. kovo 11 d.

7.2. Pažymėtina, kad 1991 m. gruodžio 5 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnyje, palyginti su 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsniu, nebebuvo nuostatos, kad Lietuvos Respublikos piliečiai yra asmenys, turintys nuolatinę gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje, jeigu jie yra patys gimę ar įrodę, kad bent vienas iš tėvų ar seneliai yra gimę Lietuvos Respublikos teritorijoje, ir jeigu jie nėra kitos valstybės piliečiai (t. y. asmenys, buvę nurodyti 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 2 punkte). Taigi pagal 1991 m. gruodžio 5 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnį Lietuvos Respublikos piliečiais nebebuvo laikomi tie nesantys kitos valstybės piliečiais asmenys, gimę ar įrodę, kad bent vienas iš tėvų ar seneliai yra gimę Lietuvos Respublikos teritorijoje, kurie nebuvo priskirti šio straipsnio 1 ar 2 punkte nurodytoms Lietuvos Respublikos piliečių kategorijoms, t. y. Lietuvos Respublikos piliečiais nebebuvo laikomi tie okupacijos metais Lietuvos Respublikos teritorijoje gimę asmenys, kurie nebuvo 1940 m. birželio 15 d. turėjusių Lietuvos Respublikos pilietybę ar 1919 m. sausio 9 d.–1940 m. birželio 15 d. nuolat gyvenusių dabartinėje Lietuvos Respublikos teritorijoje asmenų vaikai ar vaikaičiai, taip pat asmenys, kurių seneliai yra gimę Lietuvos Respublikos teritorijoje okupacijos metais, ir asmenys, kurių nė vienas iš tėvų nėra 1940 m. birželio 15 d. turėjusių Lietuvos Respublikos pilietybę ar 1919 m. sausio 9 d.–1940 m. birželio 15 d. nuolat gyvenusių dabartinėje Lietuvos Respublikos teritorijoje asmenų vaikas, nors ir būtų gimęs Lietuvos Respublikos teritorijoje okupacijos metais.

Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 2 straipsnio 4 dalį pilnamečiai asmenys, kurie per dvejus metus nuo šio įstatymo įsigaliojimo neįgijo Lietuvos Respublikos piliečio paso, turėjo būti laikomi nepriėmusiais Lietuvos Respublikos pilietybės, o pagal 1991 m. gruodžio 5 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 3

punktą Lietuvos Respublikos piliečiais pripažinti *inter alia* tie asmenys, kurie tapo Lietuvos Respublikos piliečiais pagal 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 2 punktą. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad Lietuvos Respublikos piliečiais, kurie nebuvo susaistyti SSRS pilietybės ir kurie negalėjo būti verčiami tarnauti SSRS ginkluotosiose pajėgose po 1990 m. kovo 11 d., laikytini tie 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 2 punkte nurodyti asmenys, kurie priėmė Lietuvos Respublikos pilietybę per dvejus metus nuo šio įstatymo įsigaliojimo.

7.3. Pagal 1991 m. gruodžio 5 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 3 punktą Lietuvos Respublikos piliečiais pripažinti *inter alia* tie asmenys, kurie tapo Lietuvos Respublikos piliečiais pagal 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 3 punktą, t. y. *inter alia* nuolat gyvenę Lietuvos Respublikos teritorijoje ir čia turėję nuolatinę darbo vietą arba nuolatinį legalų pragyvenimo šaltinį SSRS piliečiai, apsisprendę pasirinkti Lietuvos Respublikos pilietybę per dvejus metus nuo to įstatymo įsigaliojimo (iki 1991 m. lapkričio 4 d.). Todėl šiuo požiūriu pilietybės santykių teisinis reguliavimas nebuvo pakeistas.

8. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste apibendrinant Lietuvos Respublikos pilietybės santykių teisinį reguliavimą, galiojusį tuo laikotarpiu, kai po 1990 m. kovo 11 d. Lietuvos Respublikos piliečiai atliko prievartinę karo tarnybą SSRS ginkluotosiose pajėgose, pažymėtina, kad prievartinė karo tarnyba svetimai valstybei laikytina tik tų asmenų tarnyba SSRS ginkluotosiose pajėgose, kurie pagal šios tarnybos atlikimo metu galiojusius Lietuvos Respublikos įstatymus buvo laikomi Lietuvos Respublikos piliečiais, t. y. asmenys, pripažinti Lietuvos Respublikos piliečiais pagal 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 punktą arba 1991 m. gruodžio 5 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 ar 2 punktą, taip pat 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 2 punkte nurodyti asmenys, kurie priėmė Lietuvos Respublikos pilietybę per dvejus metus nuo šio įstatymo įsigaliojimo, ir šio straipsnio 3 punkte nurodyti asmenys, kurie tapo Lietuvos Respublikos piliečiais apsisprendę dėl Lietuvos Respublikos pilietybės iki jų paėmimo į karo tarnybą SSRS ginkluotosiose pajėgose arba tokios tarnybos metu.

9. Atsižvelgiant į tai, šios konstitucinės justicijos bylos kontekste konstatuotina, kad prievartinės karo tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose atžvilgiu Lietuvos Respublikos piliečių (1940 m. birželio 15 d. Lietuvos Respublikos pilietybę turėjusių asmenų ir jų palikuonių), paimtų į tokią tarnybą Lietuvos Respublikos teritorijos okupacijos laikotarpiu (iki 1990 m. kovo 11 d.), ir Lietuvos Respublikos piliečių (asmenų, pripažintų Lietuvos Respublikos piliečiais pagal 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 punktą arba 1991 m. gruodžio 5 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 ar 2 punktą, taip pat 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 2 punkte nurodytų asmenų, kurie priėmė Lietuvos Respublikos pilietybę per dvejus metus nuo šio įstatymo įsigaliojimo, ir šio straipsnio 3 punkte nurodytų asmenų, kurie tapo Lietuvos Respublikos piliečiais apsisprendę dėl Lietuvos Respublikos pilietybės iki jų paėmimo į karo tarnybą SSRS ginkluotosiose pajėgose arba tokios tarnybos metu), priverstų tęsti tokią tarnybą ar paimtų į ją po 1990 m. kovo 11 d., teisinė padėtis laikytina vienoda, t. y. abiejų kategorijų Lietuvos Respublikos piliečiai buvo neteisėtai paimti į prievartinę karo tarnybą SSRS ginkluotosiose pajėgose; abiejų kategorijų Lietuvos Respublikos piliečiai buvo priversti atlikti šią karo tarnybą ir tokiomis aplinkybėmis objektyviai negalėjo atlikti tarnybos Lietuvos valstybei.

IV

1. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje tiriama, ar pareiškėjo ginčijamas teisinis reguliavimas neprieštaravo Konstitucijos 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas. Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, yra ne kartą konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir

leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat tai, kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų. Be to, Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, jog konstitucinis visų asmenų lygybės principas nepaneigia to, kad įstatyme gali būti nustatytas nevienodas (diferencijuotas) teisinis reguliavimas tam tikrų asmenų kategorijų, esančių skirtingose padėtyse, atžvilgiu; socialinio gyvenimo įvairovė gali lemti teisinio reguliavimo būdą ir turinį. Konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2008 m. spalio 30 d., 2012 m. liepos 3 d. nutarimai). Konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas būtų pažeistas, jeigu tam tikri asmenys ar jų grupės būtų traktuojami skirtingai, nors tarp jų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2012 m. vasario 6 d., 2012 m. vasario 27 d. nutarimai); vertinant, ar pagrįstai yra nustatytas skirtingas reguliavimas, būtina atsižvelgti į konkrečias teises aplinkybes; pirmiausia turi būti įvertinti asmenų ir objektų, kuriems taikomas skirtingas teisinis reguliavimas, teisinės padėties skirtumai (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2010 m. birželio 29 d., 2012 m. vasario 6 d. nutarimai).

Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas suponuoja pareigą įstatymų leidėjui nustatyti vienodą (nediferencijuotą) teisinį reguliavimą tam tikrų asmenų kategorijų, esančių vienodoje padėtyje, atžvilgiu, kai tarp tų asmenų kategorijų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas jų traktavimas būtų objektyviai pateisinamas.

3. Konstitucijos 52 straipsnyje nustatyta: „Valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais.“

3.1. Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad pagal Konstituciją įstatymu gali būti nustatytos ir kitokios, ne tik Konstitucijos 52 straipsnyje *expressis verbis* nurodytosios, pensijos ir socialinė parama; Konstitucijos 52 straipsnyje pavartota formuluotė „valstybė laiduoja“ *inter alia* reiškia, kad pensijos ir įvairios socialinės paramos rūšys garantuojamos tiems asmenims ir tokiais pagrindais bei tokio dydžio, kurie nustatyti įstatymuose, o asmenys, atitinkantys įstatymo nustatytas sąlygas, turi teisę reikalauti, kad valstybė jiems skirtų šią pensiją ir ją mokėtų; įstatymais nustačius pensijų rūšis, asmenis, turinčius teisę į pensiją, pensijų skyrimo ir mokėjimo pagrindus, sąlygas, pensijų dydžius, valstybei kyla pareiga pensinio aprūpinimo santykių srityje laikytis konstitucinių teisėtų lūkesčių apsaugos ir teisinio tikrumo principų (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2012 m. vasario 6 d. nutarimas).

3.2. Konstitucijos 52 straipsnyje tiesiogiai neįvardytos pensijos šiuo metu *inter alia* yra nustatytos Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatyme. Valstybinės pensijos savo prigimtimi ir pobūdžiu skiriasi nuo valstybinio socialinio draudimo senatvės pensijos, taip pat nuo kitų valstybinio socialinio draudimo pensijų: jos yra mokamos iš valstybės biudžeto; skiriamos asmenims už atliktą tarnybą ar nuopelnus Lietuvos valstybei, taip pat kaip kompensacija įstatyme nurodytiems nukentėjusiesiems asmenims (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 22 d., 2008 m. gruodžio 24 d. nutarimai, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2012 m. vasario 6 d. nutarimas); valstybines pensijas skiriant už tam tikrą tarnybą, už nuopelnus Lietuvos valstybei ar kaip kompensaciją nukentėjusiesiems asmenims, taip pat galioja nuostata dėl valstybės įstatymu prisiimto įsipareigojimo asmeniui, atitinkančiam įstatymo nustatytas sąlygas, paskirti ir mokėti atitinkamą pensiją ir to asmens teisės reikalauti, kad valstybė vykdytų šį įstatymu prisiimtą įsipareigojimą (Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 22 d. nutarimas, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2012 m. vasario 6 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas 2008 m. gruodžio 24 d. nutarime pažymėjo, kad Pareigūnų ir karių

valstybinių pensijų įstatyme įtvirtintos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos paskirtis yra *inter alia* atlyginti už sudėtingą, atsakingą, dažnai rizikingą ir pavojingą asmens tarnybą valstybei; valstybinių pensijų ypatumai leidžia įstatymų leidėjui, atsižvelgiant į visas reikšmingas aplinkybes ir paisant Konstitucijos normų bei principų, nustatyti atitinkamas šios pensijos skyrimo sąlygas; šių pensijų gavimas siejamas su atitinkamu asmens statusu (tarnyba, nuopelnais ar kitomis aplinkybėmis, nuo kurių priklauso valstybinės pensijos skyrimas).

Atsižvelgiant į tokią pareigūnų ir karių valstybinių pensijų sampratą šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad, įstatymu nustačius tokią valstybinę pensiją, jos skyrimas ir gavimas turi būti siejamas būtent su asmens tarnyba Lietuvos valstybei. Šiame kontekste pabrėžtina, kad tarnyba kitai valstybei, *inter alia* SSRS (įskaitant Lietuvos TSR), negali būti laikoma tarnyba Lietuvos valstybei. Tačiau pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi diskreciją, atsižvelgdamas į reikšmingas aplinkybes, nustatyti tokį pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo teisinį reguliavimą, pagal kurį tam tikrai būtinai šiai pensijai skirti asmens tarnybos Lietuvos valstybei laiko daliai gali būti prilygintas tarnybos kitai valstybei laikas tokiomis aplinkybėmis, kai atlikti tarnybos Lietuvos valstybei objektyviai buvo neįmanoma (*inter alia* laikotarpiu iki Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. kovo 11 d., kai vienintelės Lietuvos valstybės institucijos buvo užsienyje veikusios Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės ir konsulinės įstaigos arba kai tarnyba Lietuvos valstybei buvo įmanoma tik okupuotoje Lietuvos Respublikos teritorijoje tam tikrą laiką veikusiose organizuotos ginkluotos kovos su okupacija, *inter alia* Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio, struktūrose). Įgyvendindamas šią diskreciją įstatymų leidėjas yra saistomas minėtos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos paskirties. Todėl įstatymų leidėjas negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį pareigūnų ir karių valstybinės pensijos būtų skiriamos asmenims, netarnavusiems Lietuvos valstybei, taip pat asmenims, kurie atlikdami tarnybą Lietuvos Respublikos teritoriją okupavusiai valstybei, dalyvavo slopinant pasipriešinimą okupacijai ar vykdant nusikalstamą veiklą prieš Lietuvos gyventojus.

3.3. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste taip pat pažymėtina, kad, įgyvendindamas diskreciją nustatyti pareigūnų ir karių valstybines pensijas – nustatydamas *inter alia* jų skyrimo sąlygas, įstatymų leidėjas yra saistomas Konstitucijos. Įstatymų leidėjas, nustatydamas, kokiems asmenims skiriama ir mokama pareigūnų ir karių valstybinė pensija, jos skyrimo ir mokėjimo pagrindus bei sąlygas, taip pat šios pensijos dydžius, turi laikytis konstitucinio visų asmenų lygybės principo (Konstitucinio Teismo 2007 m. rugsėjo 26 d. nutarimas), paisyti ir iš Konstitucijos 29 straipsnio kylančio reikalavimo, kad pareigūnai ir kariai, kurių teisinė padėtis yra vienoda, kai tarp jų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad tokių pareigūnų ir karių nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas, būtų traktuojami vienodai (Konstitucinio Teismo 2008 m. gruodžio 24 d. nutarimas).

Taigi šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina ir tai, kad, įstatymu nustačius pareigūnų ir karių valstybinę pensiją, Konstitucijos 52 straipsnis suponuoja pareigą įstatymų leidėjui nustatyti tokį šios pensijos teisinį reguliavimą, kuris būtų suderinamas su Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintu asmenų lygiateisiškumo principu.

4. Pažymėtina, kad konstitucinio asmenų lygiateisiškumo principo pažeidimas kartu yra ir konstitucinių teisingumo, darnios visuomenės imperatyvų, taigi ir konstitucinio teisinės valstybės principo, pažeidimas (Konstitucinio Teismo 2012 m. vasario 6 d. nutarimas).

V

Dėl Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d. redakcija) 1 punkto atitikties Konstitucijos 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje tiriama, ar Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d. redakcija) 1 punktas tiek, kiek jame nustačius, kad asmenims, priimtiems tarnauti vidaus reikalų, valstybės

saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros sistemose, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnais ir kariais, muitinės pareigūnais (muitinės sistemoje dirbti muitinės mobiliosiose grupėse ar muitinės postuose arba atlikti operatyvinę veiklą ir (arba) ikiteisminį tyrimą), tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti prilyginamas iki 1990 m. kovo 11 d. buvęs faktinis prievartinės karo tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas, nenustatyta, kad tarnybos laikui šiai pensijai skirti prilyginamas po 1990 m. kovo 11 d. buvęs faktinis tokios tarnybos laikas, neprieštaravo Konstitucijos 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Minėta, kad pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi diskreciją, atsižvelgdamas į reikšmingas aplinkybes, nustatyti tokį pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo teisinį reguliavimą, pagal kurį tam tikrai būtino šiai pensijai skirti asmens tarnybos Lietuvos valstybei laiko daliai gali būti prilygintas tarnybos kitai valstybei laikas tokiomis aplinkybėmis, kai atlikti tarnybos Lietuvos valstybei objektyviai buvo neįmanoma.

Minėta ir tai, kad, įstatymu nustačius pareigūnų ir karių valstybinę pensiją, Konstitucijos 52 straipsnis suponuoja pareigą įstatymų leidėjui nustatyti tokį šios pensijos teisinį reguliavimą, kuris būtų suderinamas su Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintu asmenų lygiateisiškumo principu; įstatymų leidėjas, nustatydamas pareigūnų ir karių valstybinės pensijos skyrimo ir mokėjimo sąlygas, turi paisyti ir iš Konstitucijos 29 straipsnio kylančio reikalavimo, kad pareigūnai ir kariai, kurių teisinė padėtis yra vienoda, kai tarp jų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimtys skirtumų, kad tokių pareigūnų ir karių nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas, būtų traktuojami vienodai.

Taip pat minėta, kad konstitucinio asmenų lygiateisiškumo principo pažeidimas kartu yra ir konstitucinio teisinės valstybės principo pažeidimas.

3. Minėta, kad pagal Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d. redakcija) 1 punkte nustatytą ginčijamą teisinį reguliavimą į tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti įskaitomas tik iki Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. kovo 11 d. buvęs faktinis prievartinės karo tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikas, bet neįskaitomas faktinis tokios tarnybos po šios datos laikas. Taigi pagal šį teisinį reguliavimą *inter alia* skirtingai traktuojami Lietuvos Respublikos piliečiai (1940 m. birželio 15 d. Lietuvos Respublikos pilietybę turėję asmenys ir jų palikuonys), paimti į tokią tarnybą Lietuvos Respublikos teritorijos okupacijos laikotarpiu (iki 1990 m. kovo 11 d.), ir Lietuvos Respublikos piliečiai (asmenys, pripažinti Lietuvos Respublikos piliečiais pagal 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 punktą arba 1991 m. gruodžio 5 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 ar 2 punktą, taip pat 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 2 punkte nurodyti asmenys, kurie priėmė Lietuvos Respublikos pilietybę per dvejus metus nuo šio įstatymo įsigaliojimo, ir šio straipsnio 3 punkte nurodyti asmenys, kurie tapo Lietuvos Respublikos piliečiais apsisprendę dėl Lietuvos Respublikos pilietybės iki jų paėmimo į karo tarnybą SSRS ginkluotosiose pajėgose arba tokios tarnybos metu), priversti tęsti tokią tarnybą ar paimti į ją po 1990 m. kovo 11 d.

Minėta ir tai, kad prievartinės karo tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose atžvilgiu Lietuvos Respublikos piliečių (1940 m. birželio 15 d. Lietuvos Respublikos pilietybę turėjusių asmenų ir jų palikuonių), paimtų į tokią tarnybą Lietuvos Respublikos teritorijos okupacijos laikotarpiu (iki 1990 m. kovo 11 d.), ir Lietuvos Respublikos piliečių (asmenų, pripažintų Lietuvos Respublikos piliečiais pagal 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 punktą arba 1991 m. gruodžio 5 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 ar 2 punktą, taip pat 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 2 punkte nurodytų asmenų, kurie priėmė Lietuvos Respublikos pilietybę per dvejus metus nuo šio įstatymo įsigaliojimo, ir šio straipsnio 3 punkte nurodytų asmenų, kurie tapo Lietuvos Respublikos piliečiais apsisprendę dėl Lietuvos Respublikos pilietybės iki jų paėmimo į karo tarnybą SSRS

ginkluotosiose pajėgose arba tokios tarnybos metu), priverstų tęsti tokią tarnybą ar paimtų į ją po 1990 m. kovo 11 d., teisinė padėtis laikytina vienoda, t. y. abiejų kategorijų Lietuvos Respublikos piliečiai buvo neteisėtai paimti į prievartinę karo tarnybą SSRS ginkluotosiose pajėgose; abiejų kategorijų Lietuvos Respublikos piliečiai buvo priversti atlikti šią karo tarnybą ir tokiomis aplinkybėmis objektyviai negalėjo atlikti tarnybos Lietuvos valstybei. Taigi nėra jokio teisinio pagrindo objektyviai pateisinti skirtingą šių kategorijų Lietuvos Respublikos piliečių – pareigūnų ir karių – traktavimą, kiek jis susijęs su prievartinės karo tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose faktinio laikotarpio įskaitymu į tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti. Todėl darytina išvada, kad nustatydamas ginčijamą teisinį reguliavimą įstatymų leidejas nepaisė Konstitucijos 52 straipsnio suponuojamos pareigos nustatyti tokį pareigūnų ir karių valstybinių pensijų teisinį reguliavimą, kuris būtų suderinamas su Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintu asmenų lygiateisiškumo principu, kartu ir su konstituciniu teisinės valstybės principu.

4. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d. redakcija) 1 punktą tiek, kiek jame nustačius, kad šioje dalyje nurodytiems asmenims faktinis prievartinės karo tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintųjų būriuose ir batalionuose) laikotarpis iki 1990 m. kovo 11 d. įskaitomas į tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti, nenustatyta, kad tokios tarnybos laikotarpis po 1990 m. kovo 11 d. įskaitomas į tarnybos laiką šiai pensijai skirti asmenims, pripažintiems Lietuvos Respublikos piliečiais pagal 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 punktą arba 1991 m. gruodžio 5 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 ar 2 punktą, taip pat 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 2 punkte nurodytiems asmenims, kurie priėmė Lietuvos Respublikos pilietybę per dvejus metus nuo šio įstatymo įsigaliojimo, ir šio straipsnio 3 punkte nurodytiems asmenims, kurie tapo Lietuvos Respublikos piliečiais apsisprendę dėl Lietuvos Respublikos pilietybės iki jų paėmimo į karo tarnybą SSRS ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose arba tokios karo tarnybos metu, prieštaravo Konstitucijos 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

5. Minėta, kad Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalis (2007 m. sausio 18 d. redakcija) buvo pakeista Seimui 2012 m. spalio 2 d. priėmus Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 1, 3, 6, 7 ir 16 straipsnių pakeitimo įstatymą, kuris įsigaliojo 2013 m. sausio 1 d. Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų 16 straipsnio 3 dalyje (2012 m. spalio 2 d. redakcija) *inter alia* nustatyta:

„Asmenims, priimtiems tarnauti vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros sistemose, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnais ir kariais, muitinės pareigūnais (muitinės sistemoje dirbti muitinės mobiliosiose grupėse ar muitinės postuose arba atlikti kriminalinę žvalgybą ir (arba) ikiteisminį tyrimą), tarnybos laikui pensijai skirti prilyginami šie laikotarpiai, buvę iki 1995 m. sausio 1 d.:

1) faktinis tarnybos kitų valstybių ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintųjų būriuose ir batalionuose) laikas – iki 1990 m. kovo 11 d.“

Pareiškėjo ginčijamu aspektu palyginus Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2012 m. spalio 2 d. redakcija) 1 punkte nustatytą šiuo metu aktualų teisinį reguliavimą su nustatytuoju Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d. redakcija) 1 punkte, matyti, kad jis iš esmės nepakito.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, jog Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d. redakcija) 1 punktą tiek, kiek jame nustačius, kad šioje dalyje nurodytiems asmenims faktinis prievartinės karo tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintųjų būriuose ir batalionuose) laikotarpis iki 1990 m. kovo 11 d. įskaitomas į

tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti, nenustatyta, kad tokios tarnybos laikotarpis po 1990 m. kovo 11 d. įskaitomas į tarnybos laiką šiai pensijai skirti asmenims, pripažintiems Lietuvos Respublikos piliečiais pagal 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 punktą arba 1991 m. gruodžio 5 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 ar 2 punktą, taip pat 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 2 punkte nurodytiems asmenims, kurie priėmė Lietuvos Respublikos pilietybę per dvejus metus nuo šio įstatymo įsigaliojimo, ir šio straipsnio 3 punkte nurodytiems asmenims, kurie tapo Lietuvos Respublikos piliečiais apsisprendę dėl Lietuvos Respublikos pilietybės iki jų paėmimo į karo tarnybą SSRS ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose arba tokios karo tarnybos metu, prieštaravo Konstitucijos 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

6. Tai konstatavus, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina ir tai, kad Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų 16 straipsnio 3 dalies (2012 m. spalio 2 d. redakcija) 1 punktas tiek, kiek jame nustačius, kad šioje dalyje nurodytiems asmenims faktinis prievartinės karo tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikotarpis iki 1990 m. kovo 11 d. įskaitomas į tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti, nenustatyta, kad tokios tarnybos laikotarpis po 1990 m. kovo 11 d. įskaitomas į tarnybos laiką šiai pensijai skirti asmenims, pripažintiems Lietuvos Respublikos piliečiais pagal 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 punktą arba 1991 m. gruodžio 5 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 ar 2 punktą, taip pat 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 2 punkte nurodytiems asmenims, kurie priėmė Lietuvos Respublikos pilietybę per dvejus metus nuo šio įstatymo įsigaliojimo, ir šio straipsnio 3 punkte nurodytiems asmenims, kurie tapo Lietuvos Respublikos piliečiais apsisprendę dėl Lietuvos Respublikos pilietybės iki jų paėmimo į karo tarnybą SSRS ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose arba tokios karo tarnybos metu, prieštarauja Konstitucijos 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 53¹, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

n u t a r i a:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2007 m. sausio 18 d. redakcija; Žin., 2007, Nr. [8-314](#)) 1 punktas tiek, kiek jame nustačius, kad šioje dalyje nurodytiems asmenims faktinis prievartinės karo tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikotarpis iki 1990 m. kovo 11 d. įskaitomas į tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti, nenustatyta, kad tokios tarnybos laikotarpis po 1990 m. kovo 11 d. įskaitomas į tarnybos laiką šiai pensijai skirti asmenims, pripažintiems Lietuvos Respublikos piliečiais pagal 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 punktą arba 1991 m. gruodžio 5 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 ar 2 punktą, taip pat 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 2 punkte nurodytiems asmenims, kurie priėmė Lietuvos Respublikos pilietybę per dvejus metus nuo šio įstatymo įsigaliojimo, ir šio straipsnio 3 punkte nurodytiems asmenims, kurie tapo Lietuvos Respublikos piliečiais apsisprendę dėl Lietuvos Respublikos pilietybės iki jų paėmimo į karo tarnybą SSRS ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose arba tokios karo tarnybos metu, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies (2012 m. spalio 2 d. redakcija; Žin., 2012, Nr. [122-6133](#)) 1 punktas tiek,

kiek jame nustačius, kad šioje dalyje nurodytiems asmenims faktinis prievartinės karo tarnybos SSRS ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose (išskyrus tarnybą naikintojų būriuose ir batalionuose) laikotarpis iki 1990 m. kovo 11 d. įskaitomas į tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti, nenustatyta, kad tokios tarnybos laikotarpis po 1990 m. kovo 11 d. įskaitomas į tarnybos laiką šiai pensijai skirti asmenims, pripažintiems Lietuvos Respublikos piliečiais pagal 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 punktą arba 1991 m. gruodžio 5 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 1 ar 2 punktą, taip pat 1989 m. lapkričio 3 d. Pilietybės įstatymo 1 straipsnio 2 punkte nurodytiems asmenims, kurie priėmė Lietuvos Respublikos pilietybę per dvejus metus nuo šio įstatymo įsigaliojimo, ir šio straipsnio 3 punkte nurodytiems asmenims, kurie tapo Lietuvos Respublikos piliečiais apsisprendę dėl Lietuvos Respublikos pilietybės iki jų paėmimo į karo tarnybą SSRS ginkluotosiose pajėgose, pasienio tarnyboje, vidaus reikalų ir kitose tarnybose arba tokios karo tarnybos metu, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Egidijus Bieliūnas
Toma Birmontienė
Pranas Kuconis
Gediminas Mesonis
Ramutė Ruškytė
Egidijus Šileikis
Algirdas Taminskas
Romualdas Kęstutis Urbaitis
Dainius Žalimas
